

Hoe is het gesteld met de Vlaamse justitieassistent?

KASIA UZIEBLO^a,
TINE VERTOMMEN^b,
JOHAN BOXSTAENS^c &
JEAN-PHILIPPE VAN
DUCK^d

Een onderzoek naar werkgerelateerde stress, coping, psychisch welbevinden en levenskwaliteit

Panopticon, 40 (4), 273-296
© 2019 Maklu | ISSN 0771-1409 | July 2019

- ^a Senior Onderzoeker, De Forensische Zorgspecialisten, Van der Hoeven Kliniek, Departement Onderzoek, Utrecht; Gastprofessor, Departement Experimenteel-Klinische & Gezondheidspsychologie, Universiteit Gent; Gastprofessor, Vakgroep Criminologie, Vrije Universiteit Brussel (Corresp.: kuzieblo@dfzs.nl)
- ^b Lector en onderzoeker, Expertisecel Toegepaste Forensische Psychologie, Thomas More hogeschool Antwerpen en Epidemiologie en Sociale Geneeskunde, Universiteit Antwerpen
- ^c Lector en onderzoeker, Opleiding Sociaal Werk, Karel de Grote hogeschool Antwerpen; Praktijkassistent, Departement Sociologie, Master Sociaal Werk, Universiteit Antwerpen
- ^d Lector en onderzoeker, Expertisecel Toegepaste Forensische Psychologie, Thomas More hogeschool Antwerpen; Postdoctoraal onderzoeker, Departement Experimentele Psychologie, Universiteit Gent

HOW ARE THE FLEMISH PROBATION OFFICERS DOING? A STUDY INTO WORK-RELATED STRESS, COPING STYLES, WELL-BEING AND QUALITY OF LIFE.

There remains a great paucity of research focusing on the well-being of Flemish probation officers. To address this gap in the literature, we report findings from an online survey in which 200 Flemish probation officers took part. The purpose of the study was to explore the work-related stressors Flemish probation officers experience and the way they cope with these stressors. In addition, the impact of these stressors and coping styles on the quality of life and well-being was examined. Results indicate that Flemish probation officers experience various stressors related to management, organizational changes and role ambiguity. Several stressors are negatively related to their well-being and quality of life. Also, the emotion-focused coping style is found to mediate the relationship between work-related stress and well-being/quality of life. Implications include raising awareness about professional and personal risk factors that may impair the well-being of Flemish probation officers.

Keywords: probation officers, well-being, coping, work-related stress, mediation analysis, online survey

Kernwoorden: justitieassistenten, welbevinden, coping, werkgerelateerde stress, mediatie-analyses, online enquête

1. INLEIDING

Sinds hun oprichting in 1999 spelen de justitiehuisen in België een belangrijke rol in de bejegening van justitiabelen. Binnen de justitiehuisen is er een speciale rol weggelegd voor de justitieassistenten die zich inzetten voor sociaal onderzoek in het kader van de burgerrechtelijke opdrachten, het informeren van burgers over de eigen opdrachten, het ondersteunen

en informeren van slachtoffers, alsook de begeleiding en opvolging van justitiabelen (CLAESSENS, 2012). Deze laatste twee opdrachten zijn over de jaren heen in belang toegenomen. Zoals in de meeste Westerse landen wordt ook in België het belang van alternatieve straffen en maatregelen als reactie op criminaliteit steeds belangrijker. Waar bij zwaardere inbreuken detentie nog steeds beschouwd wordt als de enige adequate maatschappelijke reactie, lijkt er een groeiende consensus te ontstaan over een alternatieve aanpak bij minder zware feiten (MAES & SCHEIRS, 2009). De uitvoering en opvolging van alternatieve vormen van strafuitvoering is de belangrijkste kerntaak van justitieassistenten binnen de justitiehuisen. Onder druk van een chronische overbevolking in Belgische gevangenissen is ook de politieke steun voor alternatieve straffen en maatregelen gegroeid gedurende de laatste twee decennia (BAUWENS & DEVOS, 2015). Naast traditionele alternatieven voor detentie als boetes, probatie en voorwaardelijke invrijheidstelling werden relatief nieuwe vormen van daderbegeleiding als elektronisch toezicht en de autonome werkstraf ingevoerd. Dit groeiende palet van alternatieve straffen en maatregelen zorgt voor een stijging in het aantal mensen dat onderworpen is aan een dergelijke straf of maatregel, een evolutie die omschreven wordt als het ontstaan van ‘*mass supervision*’ (MCNEILL & BEYENS, 2013). Doordat alternatieven voor detentie een steeds belangrijkere plaats innemen in de Belgische strafuitvoering, is de caseload van justitieassistenten de laatste jaren gestaag toegenomen.

Daarenboven bevinden de justitiehuisen zich in een voortdurende staat van organisationele verandering. Het meest recente en ingrijpende veranderingsproces betreft de communautarisering van de justitiehuisen (zie BOXSTAENS, 2016). Deze beslissing van de regering Di Rupo heeft ervoor gezorgd dat sinds 2015 de beleidsbevoegdheid over de justitiehuisen overgeheveld werd van de federale overheid naar de Gemeenschappen. Dit zorgde voor een complexe situatie waarin de Vlaamse justitiehuisen met hun opdracht en werking voor het eerst tot een ander beleidsniveau behoorden dan hun belangrijke partners in de strafrechtketen zoals de rechtbanken en gevangenissen.

Naast een complexe organisationele context vormt ook de praktijk van justitieassistenten een bijzondere uitdaging. Hun job wordt immers omschreven als “*maatschappelijk werk onder justitieel mandaat*” (DEVOS, 2009: 18), wat impliceert dat zij een dubbele professionele rol dienen te spelen. Enerzijds dienen zij de voorwaarden die door hun opdrachtgevers werden opgelegd aan justitiabelen te controleren, anderzijds dienen ze diezelfde justitiabelen te ondersteunen en begeleiden bij hun re-integratie in de samenleving. Deze combinatie van emancipatorisch werken en bijdragen aan risicobeheersing zorgt voor een voortdurend spanningsveld waarop justitieassistenten zich niet altijd even makkelijk kunnen positioneren. Daarnaast vormen wijzigingen in het wettelijke kader en het correct omgaan met deze veranderende regelgeving een voortdurende uitdaging, zeker tegen de achtergrond van de hierboven vermelde organisatieel hervormingen. Bovendien is de cliëntgroep waarmee justitieassistenten geconfronteerd worden zeer divers. Er is niet alleen de grote verscheidenheid in de gepleegde feiten (diefstal, seksuele delicten, levensdelicten, drugsfeiten, fraude, ...), maar ook de verschillende culturele achtergrond van cliënten, hun levensverhalen, hun persoonlijkheid en hun psychosociale problemen (BOXSTAENS, 2013). Dit betekent dat justitieassistenten van heel wat markten thuis dienen te zijn om hun job naar behoren te kunnen uitoefenen.

Hoewel de aandacht voor stress en burn-out onder werknemers de laatste jaren aanzienlijk is toegenomen, blijft ondanks de complexe aard van het werk en van de organisatie de aandacht voor het welbevinden van justitieassistenten beperkt. In de huidige studie beogen we dan ook een beter beeld te krijgen over hoe het gesteld is met het welbevinden van de Vlaamse justitieassistenten door de volgende aspecten in kaart te brengen: (1) de werkgerelateerde stressoren in de Vlaamse justitiehuisen, (2) de wijze waarop justitieassistenten omgaan met stress, en (3) de impact van deze stressoren en copingstijlen op hun levenskwaliteit en psychisch welbevinden.

1.1. Werkgerelateerde stress

Werkgerelateerde stress treedt op wanneer de eisen van een job niet overeenkomen met de mogelijkheden, de middelen of behoeften van diegene die de job uitvoert (TRAVIS, LIZANO, & MOR BARAK, 2016). Vaak uit deze stress zich als een emotionele en/of fysieke reactie wanneer één (of meer) van de uitlokkende factoren zich voordoen. Onderzoek in de context van sociaal werk toont aan dat wanneer professionals gedurende een langere periode blootgesteld worden aan dergelijke stress, de kans op het ontwikkelen van psychosomatische klachten en emotionele problemen stijgt (CAUGHEY, 1996), welke een negatieve impact kunnen hebben op het welbevinden en de levenskwaliteit.

Tot op vandaag is er relatief weinig onderzoek gedaan naar werkgerelateerde stress bij de Vlaamse justitieassistenten. Eerder onderzoek bij deze groep heeft wel reeds een aantal potentiële stressoren kunnen identificeren, die in eerste instantie met de organisationele context verbonden lijken te zijn (BOXSTAENS, 2013). In hun jonge bestaan, wordt de geschiedenis van de justitiehuisen gekenmerkt door verschillende fundamentele organisatorische wijzigingen en transities (bijvoorbeeld de communautarisering van de justitiehuisen; Vlaamse Regering, 2014). Deze veranderingen geven vaak onduidelijkheden over (nieuwe) arbeidsomstandigheden, het personeelsstatuut, de verloning, de continuïteit in visie en werkwijze, de werkzekerheid, het takenpakket, etc. (BOXSTAENS, 2016). Deze bevindingen sluiten aan bij gelijkaardig onderzoek bij de 'probation officers' of reclasseringsambtenaren in het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. Ook bij de Britse Probation Service wordt de organisationele context gekenmerkt door een snelle opeenvolging van veranderingsprocessen, welke een duidelijke impact op de praktijk hebben (COLLINS, COFFEY, & COWE, 2009) en vaak als een belangrijke stressor voor de professionals die ermee geconfronteerd worden, beschouwd worden (BURKE, 2013).

Naast de organisationele context, kan ook de aard van het werk in de justitiehuisen een bron zijn van werkgerelateerde stress. Justitieassistenten hebben een complexe job. Het professioneel functioneren in een justitiehuis gebeurt steeds op het snijvlak tussen welzijn en justitie. De professionele combinatie van controleren en emanciperen lijkt ingebakken in de visie van de justitiehuisen, maar het begeleidingsaspect zou de laatste jaren steeds meer onder druk komen te staan. Een (te) hoge caseload en het grote aantal rapportage opdrachten die justitieassistenten moeten uitvoeren, zorgen ervoor dat het begeleidingsaspect minder ruimte krijgt (BOXSTAENS, 2013). Ook in de internationale literatuur vinden we evidentie voor gelijkaardige stressoren in het reclasseringswerk. Vanuit kwalitatief onderzoek bij reclasseringsambtenaren in de Verenigde Staten benoemen WHITE, GASPERIN, NYSTROM, AMBROSE en ESAREY (2005) de ambiguïteit inzake hun rol (i.e., de soms moeilijke dubbele rol die zij dienen op te nemen), de conflicten inherent aan hun rol (i.e., straffen versus rehabiliteren) en de overbelasting aan rollen (i.e., eisen van het systeem versus noden van de cliënt) als belangrijke bronnen van werkgerelateerde stress. Daarnaast zijn er verschillende studies die een te hoge caseload, tijdsdruk en een teveel aan administratief werk aanduiden als belangrijke stressoren (FINN & KUCK, 2003; LEWIS, LEWIS & GARBY, 2013). Deze stressoren kunnen leiden tot wat LEWIS en collega's (2013) bundelen onder de noemer 'systemische werkgerelateerde stress'. Daarnaast onderscheiden zij ook twee vormen van zogenaamde 'traumatische werkgerelateerde stress', enerzijds veroorzaakt door rechtstreekse confrontaties met extreme of levensbedreigende gebeurtenissen (bv. fysieke agressie; i.e. primaire traumatische stress), en anderzijds veroorzaakt door confrontatie met de pijn of het lijden van anderen (i.e., secundaire traumatische stress). Traumatische werkgerelateerde stress kan o.a. leiden tot sociale of emotionele isolatie, gevoelens van angst, depressieve klachten en diepgeworteld wantrouwen, cynisme en emotionele uitputting (LEWIS *et al.*, 2013). Voor zover wij hebben kunnen achterhalen, zijn er geen openbare cijfers beschikbaar met betrekking tot de pre-

valentie van (traumatische) stress onder de Vlaamse justitieassistenten. In een voorgaande studie naar de kwaliteit van arbeid in de Vlaamse justitiehuisen geeft de grote meerderheid van de respondenten aan een hoge emotionele belasting te ervaren in het uitvoeren van hun werk: justitieassistenten moeten tijdens hun werk opletten voor gevaarlijke situaties, werken vaak met lastige of agressieve cliënten en hebben in hun werk te maken met dood, ziekte of ander menselijk lijden (BOXSTAENS, 2013).

1.2. *Het effect van werkgerelateerde stress*

Burn-out en stress hebben vaak belangrijke negatieve effecten op de prestaties op het werk. Zo is er een belangrijke link tussen chronische stress en absentieïsme, lijkt er ook een verband te zijn met verloopintentie (de intentie om van werk te veranderen) en daadwerkelijke job turnover (MASLACH, SCHAUFELI & LEITER, 2001). Dit lijkt ook in Vlaanderen aan de orde te zijn: in een eerdere kwalitatieve bevraging van de Vlaamse justitieassistenten, gaf 40% van de respondenten aan na te denken over het veranderen van job. Ongeveer 20% rapporteerde bovendien daarvoor ook concrete stappen te ondernemen (BOXSTAENS, 2013). Een onderzoek naar stress op de werkvloer van de National Association of Probation Officers (2016) in Engeland toonde aan dat meer dan 80% van de respondenten hun job zou verlaten indien zij daartoe de mogelijkheden zouden hebben. Professionals die geconfronteerd worden met chronische stress maar toch besluiten om hun job te behouden, zouden bovendien minder productief en effectief zijn op de werkvloer, zouden minder jobtevredenheid vertonen en zouden minder toegewijd zijn aan hun job of aan de organisatie waarbinnen ze professioneel actief zijn (MASLACH *et al.*, 2001). Amerikaans onderzoek naar stress bij reclasseringsambtenaren toont aan dat er een duidelijk verband is tussen het ervaren van stress, een verminderde jobtevredenheid en een verhoogde verloopintentie. Bovendien is het zo dat individuele burn-out ook secundaire effecten kan hebben op collega's: door absentieïsme kan de caseload van andere collega's verhogen, wat ook voor de werkprestaties van die professionals problematisch kan worden (SLATE, WELLS & JOHNSON, 2003).

Chronische stress kan tevens een significant negatief effect hebben op het fysiek en psychisch welbevinden. Klachten die in deze context gerapporteerd worden, zijn onder meer: depressie, concentratiestoornissen, angststoornissen, maagklachten, hartkloppingen en slaapproblemen (MASLACH *et al.*, 2001). Hierdoor uitte de problemen zich vaak ook buiten de werkcontext en heeft stress een negatieve impact op de levenskwaliteit in het algemeen. Volgens de Wereld Gezondheidsorganisatie (World Health Organization, 1997) kan levenskwaliteit geconceptualiseerd worden als *“de individuele perceptie van mensen op hun positie in het leven in de context van culturele en waardensystemen waarin ze leven en in relatie tot doelen, verwachtingen, standaarden en bezorgdheden”*. Het is een multidimensionaal construct dat kan beïnvloed worden door elementen uit het professionele leven, het privéleven, psychologische en fysieke gezondheid, sociale relaties en de leefomgeving.

1.3. *Coping: hoe gaan mensen om met stress?*

Tot nu toe werd in deze bijdrage vooral de nadruk gelegd op wat in de literatuur bekend is over bestaande werkgerelateerde stressoren en hun potentiële (negatieve) effecten. Een factor die mogelijk mediërend kan werken in deze context is coping. Coping kan worden gedefinieerd als voortdurend veranderende cognitieve en gedragsmatige pogingen om tegemoet te komen aan de uitdagingen van stressvolle situaties of gebeurtenissen (COLLINS, 2008). Anders gezegd, coping is de manier waarop iemand omgaat met stressvolle situaties of gebeurtenissen. Er kunnen verschillende vormen van coping onderscheiden worden. Probleem- of taakgerichte coping is gericht op het actief oplossen van problemen of het

aanpakken van de bron van stress in een poging ze te controleren of te voorkomen. Emotiegerichte coping is gericht op het reduceren of adequaat managen van emoties die geassocieerd worden met een stressvolle situatie en omvat emotionele reacties, fantaseren en zelf-preoccupatie (CARVER, SCHEIER & WEINTRAUB, 1989). Vermijdende coping verwijst naar het vermijden van stress door afleiding te zoeken in een andere taak of binnen de sociale omgeving. LAZARUS en FOLKMAN (1984) stellen dat geen enkele copingstijl per definitie adaptief of maladaptief is. Desalniettemin is er groeiende evidentie voor de negatieve gevolgen van voornamelijk de emotiegerichte en de vermijdende copingstijl waarbij men voornamelijk afleiding in andere (niet-sociale) activiteiten gaat zoeken (bv. DETTLING-IHNENFELDT, DE GRAAFF, BEELEN, NOLLET & VAN DER SCHAAF, 2016).

Onderzoek in de context van sociaal werk heeft aangetoond dat het zoeken van sociale steun één van de belangrijkste pijlers vormt van het omgaan met stressvolle situaties op de werkvloer (THOMPSON, STRADLING, MURPHY & O'NEILL, 1996). Wanneer mensen sociale steun zoeken voor instrumentele redenen, bijvoorbeeld met de bedoeling om informatie of advies te krijgen, kan dit een onderdeel vormen van probleemgerichte coping. Sociale steun kan echter ook een onderdeel vormen van emotiegerichte coping als ze gezocht wordt in functie van het krijgen van morele ondersteuning, sympathie of begrip (CARVER *et al.*, 1989). Maar over welke copingstrategieën justitieassistenten hanteren is relatief weinig bekend. Eerder onderzoek bracht aan het licht dat Vlaamse justitieassistenten veelvuldig beroep doen op collega's voor sociale steun (BOXSTAENS, 2013). Amerikaans onderzoek beschrijft verschillende strategieën die reclasseringsambtenaren inzetten om werkgerelateerde stress te reduceren of te elimineren: zich ziek melden, fysieke activiteiten (wandelen, joggen, ...), ventileren bij collega's of familieleden en gebruikmaken van discretionaire ruimte om zelf prioriteiten te stellen (FINN & KUCK, 2003). Een studie bij de Portugese reclassering toonde aan dat een vermijdende copingstrategie gecorreleerd is met het ontwikkelen van depressieve klachten en een hogere incidentie van middelenmisbruik. Vrouwelijke reclasseringswerkers zouden meer op zoek gaan naar sociale steun zowel als vorm van emotiegerichte coping (morele ondersteuning) als probleemgerichte coping (informatie en advies) (Lima, Marques, CUNHA & ESPIRITO-SANTO, 2015). Een studie bij Poolse reclasseringswerkers suggereert bovendien dat voornamelijk reclasseringswerkers die een hoge mate van werkgerelateerde stress ervaren, de emotiegerichte copingstijl hanteren (WIRKUS, 2015). De copingstrategie kan tevens de relatie tussen de ervaren stress en psychosociale uitkomsten beïnvloeden. Studies naar stressvolle beroepen als de hulpverlening en reddingswerkers suggereren dat wanneer professionals bij het ervaren van stress een vermijdende copingstrategie hanteren of wanneer sociale steun ontbreekt, de kans op burn-out en psychologische problemen verhoogt (PRATI, PIETRANTONI & CICOGNANI, 2011; REININGHAUS, CRAIG, GOURNAY, HOPKINSON & CARSON, 2007). De vraag is of gelijkaardige patronen ook bij justitieassistenten vastgesteld kunnen worden; dit is naar ons weten nog niet onderzocht.

1.4. Huidige studie

Om de negatieve impact van werkgerelateerde stress te kunnen beperken of zelfs vermijden, is een beter inzicht in de stressoren van Vlaamse justitieassistenten, hun omgang met stress en de impact op de levenskwaliteit en het welbevinden noodzakelijk. Het opzet van dit onderzoek is driedelig. Eerst zullen aan de hand van een online enquête de mate van ervaren werkstress, de gehanteerde copingstijlen, de levenskwaliteit en het welbevinden bij Vlaamse justitieassistenten vergeleken worden met deze bij de algemene populatie (i.e., de normgroep). Vervolgens zal de relatie tussen stress en coping enerzijds en het psychisch welbevinden en de levenskwaliteit anderzijds bij deze doelgroep onderzocht worden. Tenslotte zal onderzocht worden of de copingstijl de relatie tussen ervaren stress en het psy-

chisch welbevinden enerzijds en de relatie tussen ervaren stress en de levenskwaliteit anderzijds medieert.

Meer specifiek worden op basis van voorgaand onderzoek de volgende hypothesen vooropgesteld:

- (1) De Vlaamse justitieassistenten rapporteren een lager welbevinden en levenskwaliteit en een hogere mate van stress in vergelijking tot de normgroep. Daar de kennis over de copingstijlen bij justitieassistenten of bij relevante beroepen als reclasseringsambtenaren zeer beperkt is en de beschikbare resultaten uiteenlopend, is de vraag naar het voorkomen van copingstijlen eerder van exploratieve aard en worden hierover geen concrete hypothesen geformuleerd;
- (2) Werkgerelateerde stress en het hanteren van de vermijdende en emotiegerichte copingstijl zijn gerelateerd aan een verminderd psychisch welbevinden en een verminderde levenskwaliteit; en
- (3) De ervaren stress heeft voornamelijk bij gebruik van de vermijdingsgerichte en emotiegerichte copingstijl een negatieve impact op het psychisch welbevinden en de levenskwaliteit.

2. METHODE

2.1. Steekproef

Alle justitieassistenten van de 14 Vlaamse justitiehuisen die op het moment van de dataverzameling (januari-maart 2016) aan het werk waren, werden uitgenodigd voor het onderzoek. Op het moment van de dataverzameling waren er 395 actieve Vlaamse justitieassistenten (exclusief langdurig zieken) (L. WYSEUR, departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, persoonlijke communicatie, 15 januari 2016). Bij afsluiting van de dataverzameling werden er 234 responses geteld. Onvolledige responses (minder dan 70% ingevuld) werden verwijderd. Daarna werden er 210 volledige responses opgenomen in het onderzoek. Tien deelnemers vanuit het Vlaams Centrum voor Elektronisch Toezicht werden voor dit onderzoek buiten beschouwing gelaten, gezien het verschil in context en functie.

In Tabel 1 wordt de werksituatie van de deelnemers op groepsniveau alsook per geslacht gedetailleerd beschreven. In totaal hebben 200 justitieassistenten of 51% van de 395 actieve Vlaamse justitieassistenten aan het onderzoek deelgenomen, waarvan 178 vrouwen (89%). De gemiddelde leeftijd van de deelnemers was 39.49 ($SD=6.76$; bereik: 25-62), waarbij de gemiddelde leeftijd van de vrouwelijke deelnemers ($M=38.94$ jaar, $SD = 6.51$) lager lag dan deze van de mannelijke deelnemers ($M=43.71$, $SD=7.30$), $t(181)=3.12$, $p<.01$. Gemiddeld gezien hadden de deelnemers op het moment van de deelname 13.56 jaar ($SD=5.78$) werkervaring als justitieassistent, waarbij de mannelijke deelnemers ($M=15.95$, $SD=5.75$) langer in dienst waren in vergelijking tot de vrouwelijke deelnemers ($M=13.26$, $SD=5.73$), $t(198)=2.08$, $p<.05$.

Dertien van de 14 Vlaamse justitiehuisen werden vertegenwoordigd door de respondenten; enkel het justitiehuis van Veurne was niet vertegenwoordigd in de huidige steekproef. De meerderheid van de justitieassistenten (77.5%) was op het moment van de deelname actief binnen de daderbegeleiding (inclusief strafbemiddeling). Daarnaast voerde 14% van de deelnemers burgerrechtelijke opdrachten uit en 8.5% was werkzaam binnen het slachtofferonthaal. Het aantal jaren werkervaring als justitieassistent in deze steekproef is hoog, waarbij de meerderheid (65.3%) reeds meer dan 10 jaar ervaring had als justitieassistent. Ook werkten de meeste deelnemers (84.6%) reeds 5 jaar of langer in het huidige justitiehuis.

TABEL 1. WERKSITUATIE VAN DE 200 DEELNEMENDE VLAAMSE JUSTITIEASSISTENTEN.

	Totaal	Man	Vrouw
	<i>N (%)</i>	<i>n (%)</i>	<i>n (%)</i>
<i>Huidig justitiehuis van tewerkstelling</i>			
Gent	33 (16.4)	5 (21.7)	28 (15.7)
Antwerpen	25 (12.4)	3 (13.0)	22 (12.4)
Dendermonde	19 (9.5)	1 (4.3)	18 (10.1)
Hasselt	18 (9.0)	3 (13.0)	15 (8.4)
Kortrijk	18 (9.0)	3 (13.0)	15 (8.4)
Turnhout	18 (9.0)	2 (8.7)	16 (9.0)
Brugge	17 (8.5)	1 (4.3)	16 (9.0)
Mechelen	17 (8.5)	1 (4.3)	16 (9.0)
Oudenaarde	11 (5.5)	0 (0.0)	11 (6.2)
Brussel	10 (5.0)	2 (8.7)	8 (4.5)
Tongeren	7 (3.5)	1 (4.3)	6 (3.4)
Leuven	5 (2.5)	0 (0.0)	5 (2.8)
Ieper	3 (1.5)	1 (4.3)	2 (1.1)
<i>Werksector</i>			
Daderbegeleiding (incl BIS en AWS)	155 (77.5)	18 (81.8)	137 (77.0)
Burgerrechtelijke opdrachten	28 (14.0)	4 (18.2)	24 (13.5)
Slachtofferonthaal	17 (8.5)	0 (0.0)	17 (9.6)
<i>Totaal aantal jaren ervaring als justitieassistent</i>			
Minder dan 3 jaar	12 (6.0)	4 (17.4)	8 (4.5)
3 tot en met 5 jaar	14 (7.0)	11 (47.8)	3 (1.7)
6 tot en met 10 jaar	43 (21.6)	0 (0.0)	43 (24.4)
11 jaar en meer	130 (65.3)	8 (34.8)	122 (69.3)
<i>Aantal jaren tewerkstelling in het huidig justitiehuis</i>			
Minder dan 1 jaar	3 (1.5)	0 (0.0)	3 (1.7)
Tussen 1 en 5 jaar	28 (13.9)	4 (17.4)	24 (13.5)
Langer dan 5 jaar	170 (84.6)	19 (82.6)	151 (84.8)
Totaal	201 (100.0)	23 (100.0)	178 (100.0)

*Aan dit onderzoek namen geen justitieassistenten deel met een huidige tewerkstelling in het Justitiehuis Veurne.

2.2. Meetinstrumenten

De *Health and Safety Executive Management Standards Indicator Tool* (HSE-MS IT; COUSINS *et al.*, 2004) is een instrument om stress op het werk te meten. De vragenlijst bestaat uit 35 items die verschillende domeinen bevragen met een 5-punts Likertschaal, gaande van “nooit” tot “altijd” of van “volledig niet akkoord” tot “geheel akkoord”. Het eerste domein zijn de eisen die aan een werknemer gesteld worden (voorbeelditem: “*Verskillende mensen op het werk eisen dingen van mij die moeilijk te combineren zijn*”). Het tweede domein is de controle die de werknemer ervaart (voorbeelditem: “*Ik kan zelf beslissen wanneer ik pauze neem*”). Het derde domein is de ondersteuning die de werknemer krijgt van het management (voorbeelditem: “*Ik krijg ondersteunende feedback bij het werk dat ik verricht*”). Het vierde domein is de ondersteuning die de werknemer krijgt van collega’s (een voorbeeldi-

tem: “Als het moeilijk wordt, helpen mijn collega’s me”). Het vijfde domein zijn de relaties op het werk (voorbeelditem: “Ik word lastiggevalven, onvriendelijk toegesproken of onvriendelijk behandeld”). Het zesde domein is de rol van de werknemer (voorbeelditem: “Ik weet duidelijk wat er van mij verwacht wordt op het werk”). Het zevende en laatste domein gaat over de veranderingen in de organisatie (voorbeelditem: “Het personeel wordt altijd geraadpleegd over veranderingen op het werk”). Over alle domeinen heen geldt dat hoe hoger de score, hoe beter de deelnemer scoort en hoe minder stress hij ervaart. Onderzoek ondersteunt de betrouwbaarheid en de construct validiteit van het instrument (EDWARDS, WEBSTER, VAN LAAR & EASTON, 2008). Dit instrument werd voor de huidige studie naar het Nederlands vertaald. Twee personen stelden onafhankelijk van elkaar een vertaling van het instrument op, waarna een derde persoon een consensusvertaling uitwerkte.

De *Brief Symptom Inventory-18* (BSI-18; DEROGATIS & FITZPATRICK, 2004; Nederlandse versie, DE BEURS, 2008) is een zelfrapportage vragenlijst die psychische en lichamelijke symptomen be vraagt bij volwassenen. De test wordt vaak gebruikt als screeninginstrument om de aard en ernst van klachten in kaart te brengen. De BSI-18 bestaat uit 18 items die gescoord worden op een 4-punts Likertschaal, gaande van “helemaal geen” tot “heel veel”. De BSI-18 omvat drie subschalen: Somatische Klachten, Depressieve Stemming en Angst. De subschaal Somatische Klachten bestaat uit symptomen zoals duizeligheid en misselijkheid (voorbeelditem: “Duizeligheid of moeite met je evenwicht te bewaren”). De subschaal Depressieve Stemming bestaat uit symptomen zoals suïcidaliteit, negatief affect en interesseverlies (voorbeelditem: “Gedachten aan zelfmoord”). De subschaal Angst bevat symptomen van een gegeneraliseerde angststoornis (i.e. rusteloos, gespannen, opgefokt) en een paniekstoornis (i.e. aanvallen van paniek, zomaar plotsteling bang) (voorbeelditem: “Zomaar plotseling bang worden”). Hoe hoger de scores op deze subschalen, hoe meer sprake van de voornoemde symptomen. Internationaal onderzoek ondersteunt de betrouwbaarheid en factorstructuur van de BSI-18 (FRANKE *et al.*, 2017).

De *World Health Organization Quality Of Life – BREF* (WHOQOL-BREF; WHOQOL group, 1996; Nederlandse versie: DE VRIES & VAN HECK, 1996) is ontwikkeld om levenskwaliteit te meten. De WHOQOL-BREF bestaat uit 26 vragen. De items worden gescoord op een 5-punts Likertschaal, gaande van “erg slecht” tot “erg goed”. Naast twee algemene vragen naar eigen inschatting van levenskwaliteit en gezondheid, peilen de overige 24 items naar vier domeinen van levenskwaliteit. Het eerste domein ‘lichamelijke gezondheid’ richt zich onder meer op pijn, vermoeidheid, slaap en werkcapaciteit (voorbeelditem: “In welke mate vindt u dat pijn u afhoudt van wat u moet doen?”). Het tweede domein ‘psychologisch welzijn’ richt zich onder meer op negatieve/positieve gevoelens, zelfwaarde en persoonlijke overtuigingen (voorbeelditem: “Hoeveel geniet u van het leven?”). Het derde domein ‘sociale relaties’ be vraagt persoonlijke relaties, sociale steun en seksuele activiteit (voorbeelditem: “In welke mate bent u tevreden met uw seksuele leven?”). Het vierde domein ‘omgeving’ richt zich onder meer op de financiële mogelijkheden, thuisomgeving, toegang tot gezondheidszorg en recreatie (voorbeelditem: “Hoe veilig voelt u zich in uw dagelijkse leven?”). Hoe hoger de scores, hoe beter de levenskwaliteit wordt ingeschat. Er wordt geen totaalscore berekend. De internationale alsook de Nederlandse versie van de WHOQOL-BREF heeft goede psychometrische eigenschappen (WHOQOL group, 1996; TROMPENNAARS, MASTHOFF, VAN HECK, HODIAMONT & DE VRIES, 2005).

De *Coping Inventory for Stressful Situations* (CISS; ENDLER & PARKER, 1999; Nederlandse versie: DE RIDDER & VAN HECK, 2004) meet copingstijlen. Aan de hand van zelfrapportage geeft de respondent aan hoe hij over het algemeen omgaat met stresserende situaties. De vragenlijst telt 48 items die op een 5-punts Likertschaal beantwoord worden, gaande van “helemaal niet” tot “heel erg sterk”, en die onder drie subschalen gegroepeerd worden: emotiegerichte, taakgerichte en vermijdingsgerichte coping. Emotiegerichte coping is gericht op de emotionele reacties die je kan vertonen om de ervaren stress te verminderen (voorbeelditem:

“Wensen dat ik de gebeurtenis of mijn gevoelens daarover kon veranderen”). Taakgerichte coping is gericht op de pogingen om het probleem op te lossen, cognitief te herstructureren of om de situatie te veranderen (voorbeelditem: “Me concentreren op het probleem en proberen een oplossing te vinden”). De subschaal Vermijdingsgerichte coping wordt verder opgesplitst in het vermijden van de stressvolle situatie door enerzijds afleiding te zoeken en door anderzijds gezelschap op te zoeken (voorbeelditem: “Een tijdje er tussenuit gaan om afstand te nemen van de situatie”). Over alle subschalen heen geldt dat hoe hoger de score is, hoe meer een deelnemer gebruik maakt van deze copingstijl. ENDLER EN PARKER (1999) rapporteerden dat de psychometrische eigenschappen van de CISS voldoende scores. De Nederlandse versie scoort enkel op criteriumvaliditeit onvoldoende, door een gebrek aan onderzoek.

2.3. Procedure

De directie van de dienst Justitiehuisen van het departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG) van de Vlaamse Overheid verschaftte de toelating voor dit onderzoek. Alle directies en justitieassistenten ontvingen vervolgens per mail algemene inlichtingen over het doel en het opzet van het huidig onderzoek. De uitnodiging tot deelname aan dit onderzoek werd hierna door het centrale bestuur van de Justitiehuisen naar alle justitieassistenten die op dat moment werkzaam waren, verzonden. De justitieassistenten kregen vervolgens drie weken de tijd om de websurvey in te vullen. Er werden hierna nog twee herinneringsmails verzonden. Deelname was anoniem en vrijblijvend. Onder de deelnemers werden vier filmtickets verloot. Na het invullen van de enquête kregen de deelnemers de mogelijkheid om hun mailadres door te geven om op een filmticket kans te maken. Deze mailadressen werden via een afzonderlijke link en dus in een afzonderlijk databestand verzameld. Zodoende konden deze adressen niet aan de overige verzamelde gegevens gekoppeld worden.

De websurvey werd opgebouwd aan de hand van de *onlinetool Qualtrics*. De dataverzameling gebeurde conform de ethische richtlijnen zoals geformuleerd door het departement Toegepaste Psychologie van de Thomas More hogeschool. Een beschrijving van de onderzoeksdoeleinden en -methode alsook een informed consent ging de enquête vooraf. Indien de deelnemers niet akkoord gingen met het informed consent, werd hun deelname automatisch stopgezet. Na het informed consent kregen de deelnemers een korte lijst met biografische vragen aangaande onder meer hun leeftijd, geslacht en tewerkstelling bij de justitiehuisen. Vervolgens kreeg iedere deelnemer alle eerder genoemde vragenlijsten (i.e., HSE-MS, BSI-18, WHOQOL-BREF en CISS) in willekeurige volgorde aangeboden; dit om de kans op volgorde-effecten te beperken. Na het vervolledigen van de enquête kregen de deelnemers – conform de ethische richtlijnen – de mogelijkheid tot inzage in de algemene onderzoeksresultaten. Hiervoor dienden zij na deelname de onderzoekscoördinator te contacteren, opdat zij een rapport van deze resultaten zouden kunnen ontvangen.

2.4. Statistische procedure

Naast de gemiddelden en standaarddeviaties werden de Cronbach's alpha's voor alle schalen berekend (zie Tabel 2). De Cronbach's alpha wordt doorgaans als indicator voor de betrouwbaarheid van de schaal gehanteerd. Hoewel er geen vaste richtlijnen zijn voor de interpretatie van de Cronbach's alpha (TABER, 2018), worden in de literatuur verschillende vuistregels geformuleerd. Zo geven GEORGE EN MALLERY (2003) aan dat waarden vanaf .50 als onvoldoende beschouwd kunnen worden, waarden vanaf .60 als twijfelachtig, waarden vanaf .70 als aanvaardbaar, waarden vanaf .80 als goed, waarden vanaf .90 als uitstekend. Waarden onder de .50 worden daarentegen als onaanvaardbaar beschouwd.

De data van alle deelnemers werden vervolgens omgezet naar gepaste normscores. Hierbij werd telkens geopteerd om normen voor de algemene bevolking te hanteren, waarbij ook leeftijd en geslacht in acht genomen werden. Wanneer er geen Vlaamse normen beschikbaar waren, werd gekozen voor deze die het dichtste aansloten bij onze steekproef. Voor de BSI werd gebruikgemaakt van de normen uit de handleiding, die verzameld werden in een Nederlandse populatie. Voor de WHOQOL-BREF werden de leeftijd- en geslachtsgecorrigeerde normen gebruikt die berekend zijn op basis van een wereldwijde steekproef (SKEVINGTON, LOTFY & O'CONNELL, 2004). De omgezette HSE-MS IT-scores werden telkens vergeleken met de waarde die overeenkomt met percentiel .50 van de normgroep. Tenslotte werd nagegaan of de omgezette data van de CISS-nl schalen afweken van de referentie (i.e., de gemiddelde score van de Nederlandse normgroep; DE RIDDER & VAN HECK, 2004).

Deze getransformeerde data werden hierna aan de hand van een one-sample *t*-test vergeleken met de referentiewaarde van de normgroep. Niet alle data van de schalen waren normaal verdeeld. Daarom werd geopteerd om een bootstrapping analyse uit te voeren waarmee de "Bias Corrected accelerated" 95% betrouwbaarheidsintervallen op basis van 1000 bootstrap samples berekend werden. Wanneer het bootstrap interval de waarde 0 niet bevat, kunnen we met 95% zekerheid stellen dat het verschil met de referentiewaarde significant is. Om een idee te krijgen van de grootte van de effecten en deze onderling gemakkelijk te kunnen vergelijken, werd voor iedere schaal de Cohen's *d* berekend. Hierbij kan een waarde van .20 beschouwd worden als een klein effect, een waarde van .50 als een gemiddeld effect en een waarde van .80 als een groot effect. Om te corrigeren voor multiple testing werd per instrument de Bonferroni correctie toegepast.

De correlaties tussen de (sub-)schalen werden getoetst aan de hand van Pearson correlaties. Het effect van stress en coping op psychische problemen en levenskwaliteit werd onderzocht aan de hand van lineaire regressie. Het effect van de onafhankelijke variabelen op de levenskwaliteit werd onderzocht aan de hand van een lineair regressiemodel. Om een fijnere metriek te behouden werden deze analyses uitgevoerd op de ruwe, niet geschaalde data. Voor geen van de analyses bleek er sprake te zijn van multicollineariteit en waren, op de analyse met de fysieke schaal van de WHOQOL-BREF na, de residuen van de analyses onafhankelijk. Omdat de data niet overal normaal verdeeld waren, werd geopteerd om een bootstrapping analyse uit te voeren waarmee "Bias Corrected accelerated" 95% betrouwbaarheidsintervallen berekend werden op basis van 1000 bootstrap samples. De gerapporteerde *p*-waarden zijn deze bekomen via deze bootstrapping

Tenslotte werd aan de hand van eenvoudige mediatie analyses het mediërend effect van de copingstijl (CISS) op het verband tussen stress (HSE-MS IT; i.e., de onafhankelijke variabele) en de afhankelijke variabelen psychische en lichamelijke symptomen (BSI-18) en levenskwaliteit (WHOQOL-BREF) onderzocht. Leeftijd, geslacht en het aantal werkjaren als justitieassistent werden telkens als controlevariabelen aan dit model toegevoegd. Voor deze analyses werd gebruikgemaakt van de SPSS Macro PROCESS versie 3 van HAYES (2017). Hierbij diende steeds aan twee voorwaarden voldaan te worden: er diende een associatie te zijn tussen de onafhankelijke variabele en de mediator en tussen de mediator en de afhankelijke variabele (HAYES, 2017). Deze mediatie-analyses werden uitgevoerd op basis van 1000 bootstrapsteekproeven met een betrouwbaarheidsinterval van 95%. Men spreekt van een mediërend effect wanneer de verwachte mediërende factor zowel aan de onafhankelijke als afhankelijke variabele gerelateerd is en wanneer het indirect effect (i.e., de relatie tussen de onafhankelijke en de afhankelijke variabele via de mediator) significant is. Dit effect is significant wanneer het betrouwbaarheidsinterval geen nul omvat (HAYES, 2017).

3. RESULTATEN

3.1. Psychische klachten en levenskwaliteit

Een overzicht van de beschrijvende statistieken kan teruggevonden worden in Tabel 2. De Cronbach's alpha's variëren van .70 tot .92, en zijn derhalve voldoende tot uitstekend. Er is echter een uitzondering: de WHOQOL-BREF-schaal 'Sociale Relaties' vertoont een Cronbach's alpha van .62, wat een twijfelachtige betrouwbaarheid suggereert (maar zie TABER, 2018). De meerderheid van de bevroegde justitieassistenten (54.6%) behaalt een bovengemiddeld tot zeer hoge score op de totaalscore van de BSI, wat wil zeggen dat zij meer dan gemiddeld klachten van depressie, angst en somatiek rapporteren in vergelijking met de Nederlandse normgroep. De one sample *t*-tests wijzen uit dat de Vlaamse justitieassistenten een significant hogere score behalen op alle schalen [alle $t(182) > 4.88$; alle p 's $< .001$]. Dit wil zeggen dat ze gemiddeld gezien meer problemen rapporteren qua psychologisch welbevinden dan verwacht zou worden op basis van de normgroep. Wanneer er naar de effectgroottes gekeken wordt, is het verschil tussen de gemiddelde score en de normgroep op de angstschaal (Cohen's $d = .54$) en de somatiekschaal (Cohen's $d = .61$) gemiddeld tot groot, terwijl dit verschil voor de depressieschaal (Cohen's $d = .36$) en de totaalscore (Cohen's $d = .43$) klein tot gemiddeld is.

De one-sample *t*-tests wijzen uit dat de Vlaamse justitieassistenten gemiddeld gezien een lagere levenskwaliteit rapporteren op de psychologische en fysieke domeinen [beide $t(199) < -5.78$, p 's $< .001$] en een hogere levenskwaliteit op de sociale en omgevingsdomeinen [beide $t(199) > 7.95$, p 's $< .001$] in vergelijking met de internationale normgroep. Wanneer naar de effectgroottes gekeken wordt, zien we een klein tot gemiddeld groot effect voor het fysieke domein (Cohen's $d = .41$), een gemiddeld tot groot effect voor het sociale (Cohen's $d = .56$) en het psychologische domein (Cohen's $d = .71$), en een groot tot heel groot effect voor het omgevingsdomein (Cohen's $d = 1.03$).

3.2. Werkgerelateerde stress

De one sample *t*-tests suggereren dat de deelnemende Vlaamse justitieassistenten meer stress rapporteren dan de normgroep op de schalen "Ondersteuning Management", "Verandering" en "Rol" [alle $t(199) < -3.30$; alle p 's $< .001$], terwijl ze minder stress rapporteren op de schalen "Eisen", "Controle" en "Ondersteuning collega's" [alle $t(199) > 2.72$; alle p 's $< .05$]. Het gemiddelde van de schaal "Relaties" verschilde niet van de normgroep, $t(199) = -2.50$, $p = .09$. Wanneer er naar de effectgroottes gekeken wordt, is het verschil met de normgroep op de schaal "Ondersteuning Collega's" (Cohen's $d = .19$) zeer klein tot klein te noemen. Een kleine tot gemiddelde groot effect werd gevonden voor de schalen "Eisen" (Cohen's $d = .23$), "Rol" (Cohen's $d = .30$) en "Verandering" (Cohen's $d = .45$), en een gemiddeld tot groot effect werd gevonden voor de schalen "Ondersteuning Management" (Cohen's $d = .63$) en "Controle" (Cohen's $d = .67$) (zie Tabel 2).

Copingstijlen

De analyses geven aan dat Vlaamse justitieassistenten minder dan gemiddeld gebruikmaken van "Taakgerichte coping", "Vermijdingsgerichte coping" en de strategie "Afleiding zoeken" [alle $t(199) < -4.90$; alle p 's $< .001$]. Op de schalen "Emotiegerichte coping" en "Gezelschap zoeken" werd geen verschil gevonden [beide $t(199) < -2.16$; beide p 's $> .05$]. Wanneer naar de effectgrootte gekeken wordt, zien we een klein tot gemiddeld groot effect voor de taakgerichte coping (Cohen's $d = .35$), afleiding zoeken (Cohen's $d = .37$), en de vermijdingsgerichte coping (Cohen's $d = .48$) (zie Tabel 2).

TABEL 2. WELBEVINDEN, STRESS EN COPING BIJ VLAAMSE JUSTITIEASSISTENT: BESCHRIJVENDE STATISTIEK.

	<i>M</i>	<i>SD</i>	Cronbach's alpha	Referentiegroep	Bonferroni gecorrigeerde <i>p</i> -waarde	Bca 95% CI Ondergrens	Bca 95% CI Boven-grens	Cohen's <i>d</i> effect size	<i>N</i>
HSE-MS IT									
<i>Eisen</i>	3.22	0.53	.83	3.10	0.01	0.04	0.20	0.23	200
<i>Controle</i>	3.84	0.55	.80	3.47	<0.001	0.28	0.45	0.67	200
<i>Ondersteuning Management</i>	2.92	0.86	.86	3.46	<0.001	-0.67	-0.41	0.63	200
<i>Ondersteuning Collega's</i>	3.92	0.63	.82	3.80	<0.05	0.03	0.21	0.19	200
<i>Relaties</i>	3.78	0.55	.70	3.88	0.09			0.18	200
<i>Rol</i>	4.00	0.60	.80	4.18	<0.001	-0.26	-0.11	0.30	200
<i>Verandering</i>	2.69	0.77	.76	3.04	<0.001	-0.46	-0.24	0.45	200
WHOQOL-BREF									
<i>Psychologisch</i>	14.55	2.32	.81	16.20	<0.001	-2.00	-1.32	0.71	200
<i>Fysiek</i>	14.33	1.64	.71	15.00	<0.001	-0.89	-0.47	0.41	200
<i>Sociaal</i>	15.53	2.19	.62	14.30	<0.001	0.93	1.56	0.56	200
<i>Omgeving</i>	15.19	1.64	.76	13.50	<0.001	1.48	1.89	1.03	200
BSI									
<i>Totaal</i>	4.69	1.60	.92	4.00	<0.001	0.45	0.92	0.43	183
<i>Somatisch</i>	4.83	1.37	.77	4.00	<0.001	0.63	1.04	0.61	183
<i>Depressief</i>	4.54	1.51	.82	4.00	<0.001	0.32	0.76	0.36	183
<i>Angst</i>	4.81	1.49	.88	4.00	<0.001	0.58	1.04	0.54	183
CISS-NL									
<i>Taakgericht</i>	3.52	1.39	.89	4.00	<0.001	-0.67	-0.30	0.35	198
<i>Emotiegericht</i>	3.78	1.44	.88	4.00	0.15			0.15	198
<i>Vermijdingsgericht</i>	3.30	1.47	.83	4.00	<0.001	-0.93	-0.48	0.48	198
<i>Afleiding zoeken</i>	3.48	1.42	.75	4.00	<0.001	-0.72	-0.29	0.37	198
<i>Gezelschap zoeken</i>	3.86	1.41	.78	4.00	0.85			0.10	198

Noot. Referentiegroep = de gemiddelde score van de normgroep; Bonferroni gecorrigeerde *p*-waarde = de *p*-waarde geassocieerd met de one-sample *t*-test, waarbij gekeken werd of de gemiddelde score van de justitieassistenten afwijkt van de normgroep. Hierbij werd de *p*-waarde gecorrigeerd voor meervoudige testing; Bca 95% CI onder & bovengrens geeft het interval weer bekomen door de bootstrapping, waarin 95% van de gevonden verschilscores (van de 1000 samples) tussen het gemiddelde van de justitieassistenten en de waarde van de referentiegroep zich bevinden. Dit interval werd enkel gegeven wanneer $p > .05$. Cohen's *d* geeft de effect grootte weer.

Verband tussen het welbevinden en werkgerelateerde stress

Voor de BSI werden er vier verschillende multiple regressieanalyses uitgevoerd met telkens de vijf variabelen van de HSE als onafhankelijke variabele en de totaalscore en de drie subschalen van de BSI als afhankelijke variabelen. Voor elk van deze regressiemodellen was de ANOVA significant, alle $F(7,192) > 3.05$, alle p 's < 0.001 , wat wil zeggen dat de vastgestelde verbanden ook terug te vinden zijn in de populatie. Het percentage verklaarde variantie varieerde van 11 tot 15%, en werd voornamelijk gedreven door de variabelen *Eisen* en *Relaties* (zie Tabel 3).

TABEL 3. LINEAIRE REGRESSIES MET STRESS ALS ONAFHANKELIJKE VARIABLE EN HET PSYCHISCH WELBEVINDEN EN DE LEVENSKWALITEIT ALS AFHANKELIJKE VARIABLEN.

	% verklaarde variantie (volledig model)		Niet gestandaardiseerde B	Standaard fout	p-waarde	Bca 95% CI beneden	Bca 95% CI boven	Anova resultaat
BSI								
Totaalscore	15%	(Constante)	44.17	5.63	0.00	33.24	56.85	$F(7,192) = 4.758^{***}$
		Eisen	-3.60	1.61	0.03	-6.64	-0.54	
		Relaties	-3.43	1.30	0.01	-5.99	-0.79	
Somatisch	12%	(Constante)	13.57	2.41	0.00	9.03	17.88	$F(7,192) = 3.06^{***}$
		Eisen	-1.28	0.63	0.05	-2.75	-0.08	
		Relaties	-1.20	0.50	0.02	-2.31	-0.17	
Depressie	13%	(Constante)	14.84	2.41	0.00	9.84	19.69	$F(7,192) = 4.174^{***}$
		Relaties	-1.16	0.55	0.04	-2.25	-0.12	
		Rol	-1.21	0.57	0.03	-2.38	-0.02	
Angst	11%	(Constante)	15.77	2.50	0.00	10.95	20.91	$F(7,192) = 3.541^{***}$
		Eisen	-1.51	0.71	0.03	-2.89	-0.26	
WHOQOL-BREF								
Psychologisch	14%	(Constant)	8.23	1.54	0.00	5.16	11.12	$F(7,192) = 4.375^{***}$
		Eisen	0.95	0.37	0.01	0.21	1.66	
Fysiek	8%	(Constant)	10.77	1.12	0.00	8.47	12.85	$F(7,192) = 2.458^*$
Sociaal	10%	(Constant)	11.61	1.47	0.00	8.54	14.52	$F(7,192) = 2.990^{**}$
		Ondersteuning Collega's	0.67	0.33	0.04	0.01	1.28	
		Relaties	0.81	0.35	0.02	0.14	1.47	
Omgeving	19%	(Constant)	8.55	1.09	0.00	6.26	10.59	$F(7,192) = 6.575^{***}$
		Eisen	0.55	0.25	0.03	0.07	0.97	
		Controle	0.64	0.24	0.01	0.15	1.17	

*** $p < .001$ ** $p < .01$ * $p < .05$

Voor de WHOQOL-BREF werden er vier verschillende multiple regressieanalyses uitgevoerd met telkens de vijf variabelen van de HSE als onafhankelijke variabele en de verschillende WHOQOL-BREF schalen als afhankelijke variabelen. Voor elk van deze regressiemodellen was de ANOVA significant, alle $F(7,192) > 2.45$, alle p 's < 0.03 . Het percentage verklaarde variantie varieerde tussen 8 en 19% en werd voornamelijk gedreven door de variabelen 'Eisen' en 'Relaties' (zie Tabel 3).

3.3. Welbevinden en coping

Voor de BSI werden er vier verschillende multiple regressieanalyses uitgevoerd met telkens de vijf CISS-subschalen als onafhankelijke variabele en de totaalscore en de drie BSI-subschalen als afhankelijke variabelen. Voor elk van deze regressiemodellen was de ANOVA significant, alle $F(5,198) > 8.82$, alle p 's < 0.001 . Het percentage verklaarde variantie varieerde tussen 17 en 27%. De copingstijl emotiegericht komt het vaakst terug (zie Tabel 4).

TABEL 4. LINEAIRE REGRESSIES MET DE COPINGSTIJL ALS ONAFHANKELIJKE VARIABLE EN HET PSYCHISCH WELBEVINDEN EN DE LEVENSKWALITEIT ALS AFHANKELIJKE VARIABLEN.

	% verklaarde variantie (volledig model)		Niet gestandaardiseerde B	Standdaarfout	p-waarden	Bca 95% CI beneden	Bca 95% CI boven	Anova resultaat
BSI Totaal	27%	CissDom2: Emotiegericht	.493	.068	.000	.332	.657	$F(5,198)=13.934^{***}$
BSI Somatiek	23%	CissDom2: Emotiegericht	.162	.025	.000	.001	.104	$F(5,198)=11.316^{***}$
BSI Depressie	17%	Model significant, maar aparte onafh. niet						$F(5,198)=8.821^{***}$
BSI Angst	21%	CissDom2: Emotiegericht	.189	.028	.000	.129	.250	$F(5,198)=11.628^{***}$
WHOQOL Psychologisch	21%	CissDom2: Emotiegericht	-.091	.016	.000	-.132	-.051	$F(5,198)=10.357^{***}$
		CissDom3: Vermijding	.169	.082	.041	-.002	.334	
		CissDom4: Afleiding	-.213	.099	.033	-.399	-.030	
WHOQOL Fysiek	22%	CissDom2: Emotiegericht	-.053	.011	.000	-.079	-.026	$F(5,198)=11.006^{***}$
WHOQOL Sociaal	13%	Model significant, maar aparte onafh. niet						$F(5,198)=5.832^{***}$
WHOQOL Omgeving	14%	CissDom2: Emotiegericht	-.042	.012	.001	-.065	-.018	$F(5,198)=6.030^{***}$

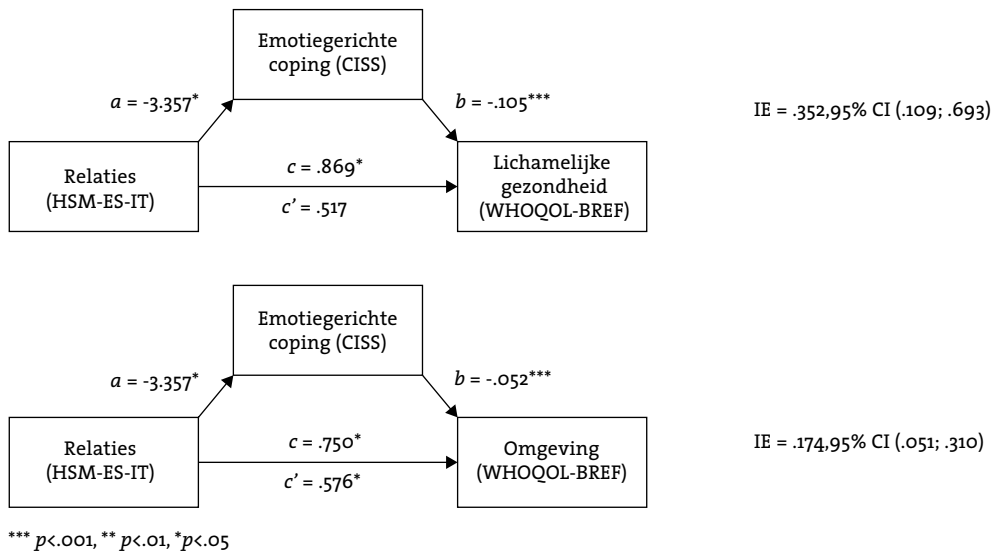
*** $p < .001$ ** $p < .01$ * $p < .05$

Voor de WHOQOL-BREF werden er vier verschillende multiple regressieanalyses uitgevoerd met telkens de vijf CISS-subschalen als onafhankelijke variabele en de verschillende WHOQOL-BREF schalen als afhankelijke variabelen. Voor elk van deze regressiemodellen was de ANOVA significant, alle $F(5,198) > 5.83$, alle p 's < 0.001 . Het percentage verklaarde variantie varieerde tussen 13 en 27%. De copingstijl emotiegericht komt het vaakst terug, gevolgd door afleiding en vermijding (zie Tabel 4).

3.4. Het mediërend effect van coping

Rekening houdend met de assumpties van een mediatie-analyse, werden vijf eenvoudige mediatie-analyses uitgevoerd met telkens de emotiegerichte copingstijl als mediator en stress ervaren in de professionele relaties als onafhankelijke variabele. Uit de mediatie-analyses met de WHOQOL-BREF schalen (Figuur 1) blijkt dat personen die meer stress ervaren op relationeel vlak, meer geneigd zijn om een emotiegerichte copingstijl te hanteren ($a = -3.57$, $p = .01$). Maar wanneer men de emotiegerichte copingstijl meer gebruikte, dan rapporteerde men een verminderd lichamelijk welzijn ($b = -.105$, $p < .001$) en een verminderd welzijn op het niveau van de omgeving ($b = -.052$, $p = .001$). De 95% betrouwbaarheidsintervallen tonen aan dat deze indirecte effecten (respectievelijk, $ab = .353$ en $ab = .174$) significant waren. Bo-

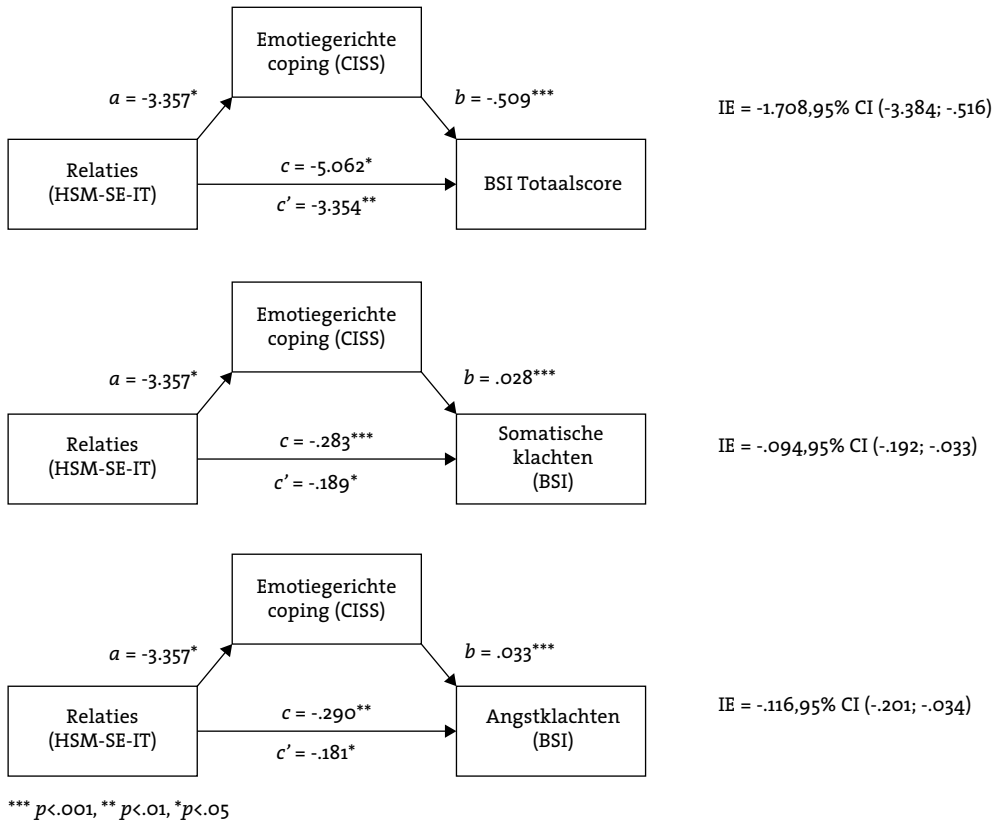
vendien is minder stress op relationeel vlak op zich voorspellend voor een beter welzijn op het niveau van de omgeving ($c' = .576, p = .001$), maar niet voor een beter lichamelijk welzijn ($c' = .517, p = .08$).

FIGUUR 1.

EENVOUDIGE MEDIATIE-ANALYSE MET DE EMOTIEGERICHTE COPINGSTIJL ALS MEDIATOR, STRESS OP RELATIONEEL VLAK ALS ONAFHANKELIJKE VARIABLE EN DE WHOQOL-BREF SCHALEN 'LICHAMELIJKE GEZONDHEID' EN 'OMGEVING' ALS AFHANKELIJKE VARIABLE MET DE BIJHORENDE BIAS CORRECTED ACCELERATED 95% BETROUWBAARHEIDSINTERVALLEN BEREKEND OP BASIS VAN 1.000 BOOTSTRAP SAMPLES.

De mediatie-analyses met de BSI-schalen (Figuur 2) tonen aan dat de deelnemers die meer stress op relationeel vlak ervaren, meer gebruikmaken van een emotiegerichte copingstijl ($a = -3.357, p = .01$), maar dat in een dergelijk geval ook in het algemeen meer psychologische en lichamelijke klachten (BSI totaalscore) gerapporteerd worden ($b = .509, p < .001$), meer somatische klachten ($b = .028, p < .001$) en meer angstklachten ($b = .033, p < .001$). Deze indirecte effecten waren significant. Bovendien rapporteerden deelnemers bij het ervaren van meer stress op relationeel vlak in het algemeen meer psychologische en lichamelijke klachten ($c' = -3.354, p = .01$), meer somatische klachten ($c' = -.189, p = .01$) en meer angstklachten ($c' = -.181, p < .05$). De covariaten leeftijd, geslacht en werkervaring als justitieassistent hadden in geen enkel voorgenoemd getoetst mediatie-model een significante invloed op de onafhankelijke variabele of de mediator.

FIGUUR 2.

EENVOUDIGE MEDIATIE-ANALYSE MET DE EMOTIEGERICHTE COPINGSTIJL ALS MEDIATOR, STRESS OP RELATIONEEL VLAK ALS ONAFHANKELIJKE VARIABELE EN DE BSI-TOTAALSCORE EN DE SUBSCHALEN 'SOMATISCHE KLACHTEN' EN 'ANGST' ALS AFHANKELIJKE VARIABELE MET DE BIJHORENDE BIAS CORRECTED ACCELERATED 95% BETROUWBAARHEIDINTERVALLEN BEREKEND OP BASIS VAN 1.000 BOOTSTRAP SAMPLES.

4. DISCUSSIE

Naar ons weten betreft de huidige studie een eerste grootschalige, kwantitatieve exploratie van de ervaren werkgerelateerde stress, de gehanteerde copingstijlen, het psychisch welbevinden en de levenskwaliteit bij Vlaamse justitieassistenten. Eerst werd nagegaan in welke mate de deelnemende justitieassistenten op voorgenoemde variabelen verschilden van beschikbare normgroepen. Vervolgens werd de samenhang tussen deze variabelen onderling onderzocht. Meer specifiek werd aan de hand van lineaire regressies onderzocht of de ervaren stress enerzijds en de copingstijlen anderzijds het psychisch welbevinden en de levenskwaliteit van de justitieassistenten beïnvloedden. Tenslotte werd aan de hand van mediatie-analyses nagegaan of bepaalde copingstijlen de relatie tussen ervaren stress en het welbevinden en de levenskwaliteit beïnvloedden.

4.1. Welbevinden, levenskwaliteit en stress in een onzekere werkcontext

In lijn met de verwachtingen vertoonden de Vlaamse justitieassistenten die aan de huidige studie hebben deelgenomen, een verlaagd psychisch welbevinden (BSI) en een verlaagd levenskwaliteit (WHOQOL-BREF). Concreet rapporteerden de deelnemers in vergelijking tot de gehanteerde normgroepen meer depressieve, angst- en somatische klachten (BSI) en een lager fysiek en psychisch welbevinden (WHOQOL-BREF). Voor de schalen met betrekking tot sociale relaties en de aanwezigheid van levenskwaliteit ondersteunde omgevingsfactoren, scoorden de justitieassistenten bovengemiddeld. Voorgaand onderzoek bij reclasseeringsambtenaren suggereert de aanwezigheid van psychosociale problemen als bijvoorbeeld burn-out (DIR, SALDANA, CHAPMAN & AALSMA, 2018), emotionele uitputting en depressieve klachten (GAYMAN, POWELL & BRADLEY, 2017). Maar deze studies maakten geen gebruik van een vergelijkingsgroep en onderzochten niet dezelfde constructen, wat een diepgaande vergelijking met de huidige studieresultaten bemoeilijkt.

Hoewel de justitieassistenten – als verwacht – stress op het werk ervaren, is het patroon van de bevindingen opvallend. De deelnemende justitieassistenten gaven aan dat zij zich minder ondersteund voelden door het management, problemen ervaren met de wijze waarop organisatorische veranderingen aangepakt werden en hoe hierover gecommuniceerd werd, en dat zij onduidelijkheden ervaren betreffende hun taken en verantwoordelijkheden. Maar daarnaast leken de deelnemende justitieassistenten in vergelijking tot de normgroep minder problemen te ervaren op het gebied van de jobvereisten, de mate van controle over de eigen jobinhoud en -omstandigheden, de collegiale ondersteuning, en collegiale relaties. Dit patroon van resultaten laat toe een aantal belangrijke domeinen te identificeren waarop het beleid zich in de toekomst kan richten om het welbevinden van de justitieassistenten op en buiten het werk te bevorderen (cfr. infra). Het is echter belangrijk om in het achterhoofd te houden dat deze vragenlijst afgenomen is in 2016, kort na het doorvoeren van een aantal structurele veranderingen in de organisatorische context (i.e., de communautarisering van de justitiehuisen). Daarom is het aannemelijk dat de huidige resultaten, althans deels, de gevolgen van deze onzekere werksituatie kunnen weerspiegelen. Talrijke onzekerheden betreffende onder meer de kerntaken en rollen van de justitiehuisen waren bijvoorbeeld tijdens de Vlaamse Conferentie Justitiehuisen, dat bijna een jaar na de communautarisering plaatsvond, nog steeds merkbaar (BOXSTAENS, 2016). En dergelijke onzekerheden over de tewerkstelling blijken gerelateerd te zijn aan een verminderd mentaal welzijn (SCHOPF & DE WITTE, 2019).

Overeenkomstig eerder onderzoek was werkgerelateerde stress gerelateerd aan een verminderd welbevinden en levenskwaliteit. Opvallend hierbij is dat niet alle werkstress gerelateerde domeinen waarop de justitieassistenten lager scoorden dan de normgroep, gerelateerd zijn aan een verminderd welbevinden, en dat sommige domeinen waarop ze beter scoorden dan gemiddeld, wel gerelateerd waren. De stress die gepaard ging met de jobvereisten, de interpersoonlijke relaties op het werk, en – in weliswaar mindere mate – de ervaren controle op het werk, de collegiale steun en de rol voorspelden de levenskwaliteit en welbevinden. In deze context is het interessant om een aantal jobvereisten van de justitieassistent te bespreken waarvan voorgaand onderzoek aangetoond heeft dat deze een negatieve impact hebben op het welbevinden. Bij de uitvoering van hun werk dienen justitieassistenten bijvoorbeeld immer vigilant te zijn. Zij dienen steeds alert te zijn en mogelijke negatieve verwickelingen te verwachten en – bij voorkeur – voor te zijn. Deze voortdurende waakzaamheid kan mogelijks tot angst en psychologisch leed leiden (BEZERRA, ASSIS & CONSTANTINO, 2016). Daarnaast kunnen de mogelijke tegenstrijdigheden tussen de wensen en eisen van de cliënt en deze van de werkgever en de maatschappij, voor de nodige stress zorgen. Hun werk is immers in eerste instantie gericht op de beveiliging van de maat-

schappij en pas secundair op het welbevinden van de cliënt. Dit is een rolconflict waarmee verschillende beroepsgroepen binnen de forensische zorg worstelen (ANDERSEN *et al.*, 2017; KOZAR & DAY, 2012), en die een nefaste invloed kan hebben op de werkrelatie tussen cliënt en hulpverlener (SKEEM, LOUDEN, POLASCHEK & CAMP, 2007) en het welzijn van de hulpverlener (SCHMIDT, RÖSLER, KUSSEROW & RAU, 2014). De huidige resultaten suggereren echter dat niet alleen de jobvereisten, maar ook de omgang en ondersteuning tussen de collega's onderling een rol lijken te spelen. Voorgaand onderzoek heeft zich echter voornamelijk gefocust op de impact van negatieve (agressieve) interacties tussen cliënt en dienstverlener (Lewis *et al.*, 2013) en in aanzienlijk mindere mate op interacties onder collega's. Een recente studie van SHIER, GRAHAM en NICHOLAS (2018) bij 674 sociaal werkers uit diverse werksettings geeft echter aan dat dit laatste thema meer aandacht verdient in zowel de praktijk als in onderzoek. Zij stelden immers vast dat de impact van collegiale conflicten op het welzijn groter was dan de impact van conflicten met cliënten. Evenwel is het ook mogelijk dat een goede collegiale sfeer net een protectieve factor kan zijn voor het welbevinden. Interessant is dat de deelnemende Vlaamse justitieassistenten net hoger dan gemiddeld scoorden op de domeinen collegiale ondersteuning en collegiale relaties.

4.2. Coping en welbevinden

Vooreerst werd vastgesteld dat, in tegenstelling tot bijvoorbeeld Portugese reclasseringsambtenaren (LIMA *et al.*, 2015), Vlaamse justitieassistenten over het algemeen minder geneigd zijn om stresserende situaties te vermijden door afleidingen te zoeken. Maar justitieassistenten lijken in vergelijking tot de controlegroep ook een minder probleemgerichte aanpak te vertonen, terwijl dit juist de copingstijl is die de meest robuuste relaties vertoont met positieve welzijnsuitkomsten (PENLEY, TOMAKA & WIEBE, 2002).

De huidige resultaten sluiten aan bij de steeds groeiende empirische evidentie voor de nefaste gevolgen van de emotiegerichte copingstijl. De emotiegerichte copingstijl was in de huidige steekproef gerelateerd aan een verhoogde mate van somatische- en angstklachten, alsook aan een verlaagde levenskwaliteit wat betreft de levensdomeinen lichamelijke gezondheid, psychische gezondheid en omgeving. Personen die een dergelijke copingstijl hanteren, zijn onder meer geneigd om te fantaseren en te wensdenken. Deze strategieën kunnen de emotionele spanning even verlagen, maar faciliteren tevens de continuering van de ervaren stress en de ontwikkeling van psychische problemen. De strategieën zijn immers gericht op de emotie die men op dat moment ervaart, en niet op het aanpakken van het onderliggend probleem (FOLKMAN & LAZARUS, 1980). Een onverwachte bevinding in deze studie was dat de vermijdende copingstijl een hoger lichamenlijk welbevinden voorspelt. Dit ligt niet in lijn met voorgaande studies die juist een negatief effect van deze copingstijl aantonen (PENLEY *et al.*, 2002). Ook een studie bij de Portugese reclassering wees op een verband tussen een vermijdende copingstijl en psychosociale problemen als depressieve klachten en middelenmisbruik (LIMA *et al.*, 2015). Een vermijdende copingstijl kan echter diverse uiteenlopende strategieën behelzen. De concrete operationalisatie van deze copingstijl is bovendien afhankelijk van het gekozen meetinstrument. De CISS-schaal "Vermijdingsgerichte coping" die in deze studie gehanteerd werd, refereert aan zowel het zoeken naar afleidingen als het opzoeken van gezelschap. De empirische evidentie betreffende de gevolgen van het zoeken naar afleiding als copingstrategie is echter eerder tegenstrijdig: enkele studies relateren deze stijl aan positieve uitkomsten, terwijl andere studies het aan negatieve uitkomsten relateren (PENLEY *et al.*, 2002). Daar de desbetreffende CISS-subschaal beide strategieën nagaat, kan dit de huidige, tegenstrijdige resultaten enigszins verklaren. Er werd immers een positieve relatie tussen de vermijdende copingstijl en het fysiek welbevinden vastge-

steld alsook een negatieve relatie tussen het zoeken naar afleiding (een subschaal van de Vermijdende CISS-schaal) en het fysiek welbevinden.

Tegen de verwachtingen in bleek uit de mediatie-analyses enkel de emotiegerichte copingstijl een mediërend effect op de relatie tussen werkgerelateerde stress en de levenskwaliteit/het welbevinden te hebben. De vermijdende copingstijl toonde geen mediërend effect in de onderzochte modellen. Concreet werd er vastgesteld dat bij het ervaren van een hogere mate van relationele problemen met collega's, de deelnemers eerder een emotiegerichte copingstijl hanteerden, wat dan weer gerelateerd was aan een lagere levenskwaliteit wat betreft het domein lichamelijke gezondheid en omgeving, en aan meer somatische en angstklachten. Onderzoek toont aan dat mensen voornamelijk in situaties die als oncontroleerbaar en onhandelbaar gepercipieerd worden, eerder de emotiegerichte copingstijl hanteren (BOYD, LEWIN & SAGER, 2009; SAWHNEY, KLINEFELTER & BRITT, 2018). Of justitieassistenten voornamelijk weinig controle ervaren over de interpersoonlijke conflicten op het werk, en daardoor geneigd zijn om hier emotioneel op te reageren, zou nader onderzocht moeten worden. De huidige bevindingen geven alleszins aan dat niet alleen geweld op het werk, zoals reeds uitvoerig aangetoond in voorgaande studies (SHIER *et al.*, 2018), maar ook de interpersoonlijke contacten met collega's van belang zijn voor het welbevinden van de werknemers en dus de nodige aandacht verdienen.

4.3. Implicaties

De huidige studie suggereert dat het welbevinden en de levenskwaliteit van Vlaamse justitieassistenten zowel door organisationele factoren, jobgerelateerde factoren als persoonlijkenschappen beïnvloed wordt, wat in lijn ligt met de internationale literatuur rond het thema stress op het werk (BOYD *et al.*, 2009). Hoewel de resultaten uit de huidige studie geëxtrapoleren dienen te worden en met de nodige voorzichtigheid dienen geïnterpreteerd te worden gezien de beperkte effecten (i.e., kleine tot middelmatige effectgroottes en beperkte percentages verklaarde variantie), biedt deze studie enige handvatten voor de praktijk. Zo onderstrepen de bevindingen de nood aan een preventiebeleid dat gericht is op het niveau van de organisatie *en* het individu. Beleidsmaatregelen zijn immers doorgaans gefocust op het stimuleren van zelfzorg en het faciliteren van een evenwicht tussen werk en privé, waarbij men vaak de verantwoordelijkheid voor het eigen welbevinden bij de werknemer legt (SHIER *et al.*, 2018). Maar daarnaast dienen ook op de werkvloer inspanningen geleverd te worden om stress uitlokkende jobvereisten als een hoge werklast (o.a. onrealistische tijdsdruk, onmogelijke deadlines) en belastende werkpatronen (o.a. onvoldoende pauzes), conflicten en spanningen onder collega's, onduidelijkheden rond de verantwoordelijkheden en taken, en een beperkt zeggenschap in de bepaling van het eigen werkpakket en aanpak, onder handen te nemen. Preventiemaatregelen die louter op het individu gericht zijn, zullen deze stress uitlokkende factoren immers niet volledig kunnen counteren. Daarnaast zijn interventies gericht op het ondersteunen van de probleemoplossende vaardigheden van de justitieassistenten van belang. Zo hebben onder meer trainingen gericht op de probleemoplossende vaardigheden (bijvoorbeeld, leren prioriteren in de zware caseload waar vele justitieassistenten mee geconfronteerd worden; BOXSTAENS, 2013) en stress management, in andere werksectoren hun effect bewezen (CAPONETTO, MAGRO, INGUSCIO & CANNELLA, 2018). Door deze probleempunten op primair, secundair en tertiair niveau aan te pakken, kan men niet alleen het welbevinden van de justitieassistent zowel op het werk als in de privé sfeer bevorderen, maar ook de productiviteit en de kwaliteit van het geleverde werk.

4.4. Beperkingen van het onderzoek

Het huidig onderzoek kent enkele belangrijke beperkingen. Vooreerst betreft dit een cRoss-sectionele studie gebaseerd op zelfgerapporteerde bevindingen. Een dergelijke meetmethode kan onderhevig zijn aan common method variance: de vastgestelde variantie kan toegeschreven worden aan de meetmethode en niet of in mindere mate aan de constructen. Ook laat het geen uitspraken over causale verbanden of evoluties over tijd toe, terwijl de praktijk en internationaal onderzoek aantonen dat stress uitlokkende factoren en copingstijlen dynamische constructen zijn die over contexten, gebeurtenissen en tijdsperiodes heen kunnen fluctueren (ELFERING *et al.*, 2005). Een heruitvoering van het huidig onderzoek zou dan ook bijkomende inzichten kunnen bieden wat betreft mogelijke fluctuaties over tijd. Daarnaast brengt het gebruik van online enquêtes ook enige beperkingen met zich mee. Hoewel men op deze economische manier een grote groep kan bereiken, hebben de onderzoekers weinig controle over de specifieke omstandigheden waarin de deelnemer de enquête invult. Deze omstandigheden (bv. afleidingen en onderbrekingen door derden) kunnen de onvolledige enquêtes deels verklaren. Hierbij aansluitend kan niet geheel uitgesloten worden dat deelnemers meerdere malen aan de enquête hebben deelgenomen. Wat betreft de steekproef, kan de representativiteit – ondanks de aanvaardbare *response rate* en de deelname van justitieassistenten uit diverse werksectoren – niet gegarandeerd worden. Dit kan de veralgemeenbaarheid van de huidige resultaten naar de gehele populatie beperken. Tenslotte wijzen de statistische resultaten op mogelijke beperkingen. De Cronbach's alpha van de WHOQOL-BREF schaal "Sociale Relaties" kan als twijfelachtig beschreven worden. Daar de Cronbach's alpha beïnvloed wordt door onder meer de lengte van een schaal (TAVAKOL & DENNICK, 2011), kan deze relatief lage waarde verklaard worden door het zeer beperkt aantal items dat deze schaal omvat (i.e., 3 items). Daarnaast bleef ondanks de significante resultaten, het percentage verklaarde variantie relatief beperkt. Dit suggereert dat ook andere factoren, die in het huidig onderzoek niet werden opgenomen, een belangrijke invloed op het welbevinden en de levenskwaliteit van justitieassistenten kunnen hebben. Om een omvattend zicht te krijgen op de factoren die op het welbevinden inwerken, kan toekomstig onderzoek de relatieve impact van de concrete aard van het werk (o.a. de ernst van het misdrijf en de confrontatie met recidive), organisatiestructuur en het klimaat (o.a. organisatorische rechtvaardigheid), protectieve factoren (o.a. veerkracht) en stress uitlokkende factoren buiten het werk verder exploreren (FINNEY, STERGIPOULOS, HENSEL, BONATO & DEWA, 2013; LEWIS *et al.*, 2013; OLSSON & SUNDH, 2019). Bovendien zou het een meerwaarde zijn om tevens werkgerelateerde uitkomsten als jobtevredenheid in verder onderzoek op te nemen.

5. CONCLUSIE

Dit onderzoek toont aan dat de zorg voor en professionele omkadering van justitieassistenten blijvende aandacht behoeft. Deze professionals staan immers regelmatig onder druk vanwege het spanningsveld waarin ze zich bewegen (tussen risicobeheersing en re-integratie), en vanwege structurele veranderingen. De huidige studie is naar ons weten de eerste studie die bij een omvangrijke steekproef weet aan te tonen dat werkgerelateerde stressoren wel degelijk een impact op het welbevinden en de levenskwaliteit van Vlaamse justitieassistenten hebben. Niet alleen stress, maar ook de wijze waarop hiermee wordt omgegaan kan nefast zijn voor het welbevinden. De huidige inzichten bieden diverse handvatten ter bevordering van het welbevinden van deze professionals. Het beleid dient hieraan prioriteit te verlenen, daar het bevorderen van het welbevinden van de justitieassistenten niet alleen in hun eigen individueel belang is, maar ook in het belang van de kwaliteit van het werk dat deze professionals dagelijks leveren en dus ook in het belang van de veiligheid van de maatschappij.

DANKBETUIGING

Wij danken Hans Dominicus, Liesbeth Wyseur en het Team Justitiehuzen van departement WVG van de Vlaamse Overheid voor het verlenen van de toelating om de vragenlijst te verspreiden onder alle Vlaamse justitieassistenten. Wij danken de Vlaamse justitieassistenten voor hun medewerking aan het onderzoek en Azra Skrijelj, Ellens Smans, Eva Van Raemdonck en Tessa De Clercq voor de assistentie bij het onderzoek in het kader van hun Bachelorproef Toegepaste Psychologie aan de Thomas More hogeschool.

REFERENTIES

- ANDERSEN, D. R., ANDERSEN, L. P., GADEGAARD, C. A., HØGH, A., PRIEUR, A., & LUND, T. (2017). Burnout among Danish prison personnel: A question of quantitative and emotional demands. *Scandinavian Journal of Public Health*, 45(8), 824–830.
- BAUWENS, A., & DEVOS, A. (2015). Probation in Europe: Belgium. In A. V. KALMTHOUT & I. DURNESCU (Eds.), *Probation in Europe* (pp. 4-29). Brussel: CEP.
- BEZERRA, C. DE M., ASSIS, S.G., & CONSTANTINO, P. (2016). Psychological distress and work stress in correctional officers: A literature review. *Cien Saude Colet*, 21(7), 2135-2146.
- BOXSTAENS, J. (2013). Justitieel Sociaal Werk. Onder druk in Vlaanderen. *Alert*, 39(1), 14 – 20. Verkregen op 12 december 2019, via <http://www.alertonline.be/Portals/pow/alert/pdf/AT-390114JSW7BJ.pdf>.
- BOXSTAENS, J. (2016a). De weg naar een Vlaams decreet justitiehuzen: stemmen uit het werkveld. *Panopticon*, 37(4), 260-274.
- BOXSTAENS, J. (2016b, 24 februari). *De toekomst van het justitiehuis. Vlaanderen moet knopen doorhakken*. Verkregen op 12 december 2019, via <https://sociaal.net/achtergrond/de-toekomst-van-het-justitiehuis/>.
- BOYD, N. G., LEWIN, J. E., & SAGER, J. K. (2009). A model of stress and coping and their influence on individual and organizational outcomes. *Journal of Vocational Behavior*, 75(2), 197–211.
- BURKE, L. (2013). The rise of the shadow state? *Probation Journal*, 60(1), 3 – 8.
- CAPONNETTO, P., MAGRO, R., INGUSCIO, L., & CANNELLA, M. C. (2018). Quality of life, work motivation, burn-out and stress perceptions benefits of a stress management program by autogenic training for emergency room staff: A pilot study. *Mental Illness*, 10(2), 67–70.
- CAUGHEY, J. (1996). Psychological distress in staff of a social services district office: A pilot study. *British Journal of Social Work*, 26(3), 389 – 398.
- CARVER, C.S., SCHEIER, M.F., & WEINTRAUB, J.K. (1989). Assessing coping strategies: A theoretically based approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(2), 267 – 283.
- CLAESSENS, K. (2012). Het Justitiehuis. In R. ROOSE, F. VANDER LAENEN, I. AERTSEN & L. VAN GARSE (Eds.), *Handboek Forensisch Welzijnswerk. Ontwikkelingen, beleid, organisatie & praktijk* (pp. 285-302). Gent: Academia Press.
- COLLINS, S. (2008). Statutory Social Workers: Stress, Job Satisfaction, Coping, Social Support and Individual Differences. *British Journal of Social Work*, 38(6), 1173 – 1193.
- COLLINS, S., COFFEY, M. & COWE, F. (2009). Stress, support and well-being as perceived by probation trainees. *Probation Journal*, 56(3), 238 – 256.
- COUSINS, R., MACKAY, C. J., CLARKE, S. D., KELLY, C., KELLY, P. J., & MCCAIG, R. H. (2004). 'Management Standards' and work-related stress in the UK: Practical development. *Work & Stress*, 18(2), 113-136.
- DE BEURS, E. (2008). *Brief symptom inventory handleiding*. Leiden: PITS B.V.
- DE RIDDER, D.T.D., & VAN HECK, G.L. (2004). *Coping Inventory for Stressful Situations. CISS Handleiding*. Lisse: Swets Test Publishers.

- DE VRIES, J., & VAN HECK, G.L. (1996). Nederlandse WHOQoL-Bref. Verkregen op 12 december 2019, via https://www.tijdschriftvoorpsychiatrie.nl/assets/measuringinstruments/meetinstrumenten_126pdf.pdf.
- DEVOS, A. (2009). *10 jaar justitiehuisen. Balans en perspectieven. Congresverslagboek colloquium 2 en 3 december 2009*. Brussel: Federale Overheidsdienst Justitie.
- DETLING-IHNENFELDT, D. S., DE GRAAFF, A. E., BEELEN, A., NOLLET, F., & VAN DER SCHAAF, M. (2016). Coping style and quality of life in Dutch intensive care unit survivors. *Rehabilitation Psychology, 61*(2), 165-172.
- EDWARDS, J. A., WEBSTER, S., LAAR, D. VAN, & EASTON, S. (2008). Psychometric analysis of the UK Health and Safety Executive's Management Standards work-related stress Indicator Tool. *Work & Stress, 22*(2), 96-107.
- ELFERING, A., GREBNER, S., SEMMER, N. K., KAISER-FREIBURGHaus, D., PONTE, S. L. DEL, & WITSCHI, I. (2005). Chronic job Stressors and job control: Effects on event-related coping success and well-being. *Journal of Occupational and Organizational Psychology, 78*(2), 237-252.
- ENDLER, N.S., & PARKER, J.D.A. (1999). *Coping Inventory for Stressful Situations (CISS): Manual (2nd ed.)*. Toronto: Multi-Health Systems.
- FINN, P., & KUCK, S. (2003, november). *Addressing Probation and Parole Officer Stress* (NCJ Report No. 207012). Verkregen op 12 december 2019, via www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/207012.pdf.
- FINNEY, C., STERGIPOULOS, E., HENSEL, J., BONATO, S., & DEWA, C. (2013). Organizational stressors associated with job stress and burnout in correctional officers: a systematic review. *BMC Public Health, 13*(1), 82.
- FOLKMAN, S., & LAZARUS, R.S. (1980). An Analysis of Coping in a Middle-Aged Community Sample. *Journal of Health and Social Behavior, 21*(3), 219-239.
- FRANKE, G. H., JAEGER, S., GLAESMER, H., BARKMANN, C., PETROWSKI, K., & BRAEHLER, E. (2017). Psychometric analysis of the brief symptom inventory 18 (BSI-18) in a representative German sample. *BMC Medical Research Methodology, 17*(14), 1-7.
- GEORGE, D., & MALLERY, P. (2003). *Using SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference (4th ed.)*. London: Pearson Education.
- HAYES, A. F. (2017). *Introduction to Mediation, Moderation and Conditional Process analysis. A Regression-Based Approach*. New York: The Guilford Press.
- KOZAR, C. J., & DAY, A. (2012). The therapeutic alliance in offending behavior programs: A necessary and sufficient condition for change? *Aggression and Violent Behavior, 17*(5), 482-487.
- LAZARUS, R.S., & FOLKMAN, S. (1984). *Psychological Stress and the Coping Process*. New York: Springer.
- LEWIS, K. R., LEWIS, L. S., & GARBY, T. M. (2013). Surviving the Trenches: The Personal Impact of the Job on Probation Officers. *American Journal of Criminal Justice, 38*(1), 67-84.
- LIMA, M., MARQUES, M., CUNHA, M. & ESPIRITO-SANTO, H. (2015). Depressive and anxious symptoms, stress, coping and resilience in probation officers. *European Psychiatry, 30*(1), 753.
- MAES, E., & SCHEIRS, V. (2009). De Belgische gevangenispopulatie in cijfers. In T. DAEMS, P. PLENTINCX, L. ROBERT, V. SCHEIRS, A. VAN DE WIEL & K. VERPOEST (Eds.), *Achter tralies in België* (pp. 91-112). Gent: Academia Press.
- MASLACH, C., SCHAUFELI, W.B., & LEITER, M. P. (2001). Job burnout. *Annual Review of Psychology, 52*(1), 397-422.
- McNEILL F., & BEYENS K. (2013). Introduction: Studying Mass Supervision. In F. McNEILL & K. BEYENS (Eds.), *Offender Supervision in Europe* (pp. 1-18). London: Palgrave Macmillan.
- National Association of Probation Officers (2016). *Annual Report and Constitution 2015/2016*. Verkregen op 12 december 2019, via <https://www.napo.org.uk/sites/default/files/Annual%20Report%20%2B%20Constitution%202015-2016.pdf>.

- Nederlands Instituut van Psychologen (2005). *Coping Inventory for Stressful Situations, CISS-NL*. Verkregen op 12 december 2019, via <https://www.cotandocumentatie.nl/beoordelingen/b/13404/coping-inventory-for-stressful-situations/>.
- OLSSON, E., & SUNDH, M., (2019). Perception of time in relation to work and private life among Swedish social workers – the temporal clash between the organisation and the individual. *European Journal of Social Work*, 22(4), 690-701.
- PENLEY, J. A., TOMAKA, J., & WIEBE, J. S. (2002). The Association of Coping to Physical and Psychological Health Outcomes: A Meta-Analytic Review. *Journal of Behavioral Medicine*, 25(6), 551-603.
- PRATI, G., PIETRANTONI, L., & CICOGNANI, E. (2011). Coping Strategies and Collective Efficacy as Mediators Between Stress Appraisal and Quality of Life Among Rescue Workers. *International Journal of Stress Management*, 18(2), 181-195.
- REININGHAUS, U., CRAIG, T., GOURNAY, K., HOPKINSON, P., & CARSON, J. (2007). The High Secure Psychiatric Hospitals' Nursing Staff Stress Survey 3: Identifying stress resistance resources in the stress process of physical assault. *Personality and Individual Differences*, 42(3), 397-408.
- SAWHNEY, G., KLINEFELTER, Z., & BRITT, T. W. (2018). Integrating coping and recovery: Review and recommendations for future research. *Journal of Applied Biobehavioral Research*, 23(4), 1-12.
- SCHMIDT, S., RÖSLER, U., KUSSEROW, T., & RAU, R. (2014). Uncertainty in the work-place: Examining role ambiguity and role conflict, and their link to depression – a meta-analysis. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 23(1), 91-106.
- SCHOPF, A.K., & DE WITTE, H. (2019). De vergelijking van werklozen en baanonzekeren naar welzijn en gezondheid : een systematisch literatuuroverzicht. *Gedrag & Organisatie*, 32(1), 38-63.
- SHIER, M. L., GRAHAM, J. R., & NICHOLAS, D. (2018). Interpersonal interactions, workplace violence, and occupational health outcomes among social workers. *Journal of Social Work*, 18(5), 525-547.
- SKEEM, J.L., LOUDEN, J.E., POLASCHEK, D., & CAMP, J. (2007). Assessing relationship quality in mandated community treatment: blending care with control. *Psychological Assessment*, 19(4), 397-410.
- SKEVINGTON, S.M., LOTFY, M., & O'CONNELL, K.A. (2004). The World Health Organization's WHO-QOL-BREF quality of life assessment: psychometric properties and results of the international field trial. A report from the WHOQOL group. *Quality of Life Research*, 13(2), 299-310.
- SLATE, R. N., WELLS, T. L., & WESLEY JOHNSON, W. (2003). Opening the Manager's Door: State Probation Officer Stress and Perceptions of Participation in Workplace Decision Making. *Crime and Delinquency*, 49(4), 519-541.
- TABER, K.S. (2018). The Use of Cronbach's Alpha When Developing and Reporting Research Instruments in Science Education. *Research in Science Education*, 48(6), 1273-1296.
- TAVAKOL, M., & DENNICK, R. (2011). Making sense of Cronbach's alpha. *International Journal of Medical Education*, 2, 53-55.
- THOMPSON, N., STRADLING, S., MURPHY, M., & O'NEILL, P. (1996). Stress and organizational culture. *British Journal of Social Work*, 26(5), 647-665.
- TROMPENAARS, F.J., MASTHOFF, E.D., VAN HECK, G.L., HODIAMONT, P.P., & DE VRIES, J. (2005). Content validity, construct validity, and reliability of the WHOQOL-BREF in a population of Dutch adult psychiatric outpatients. *Quality of Life Research*, 14(1), 151-160.
- TRAVIS, D.J., LIZANO, E.L., & MOR BARAK, M.E. (2016). 'I'm So Stressed!': A Longitudinal Model of Stress, Burnout and Engagement among Social Workers in Child Welfare Settings. *British Journal of Social Work*, 46(4), 1076-1095.
- Vlaamse Regering (2014). *Regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2014-2019*. Verkregen op 12 december 2019, via <https://www.vlaanderen.be/publicaties/het-regeerakkoord-van-de-vlaamse-regering-2014-2019>.

- WHITE, W., GASPERIN, D., NYSTROM, J., AMBROSE, T., & ESAREY, C. (2005). The other side of burnout: exemplary performance and health among probation officers. *Perspectives: The Journal of the American Probation and Parole Association*, 29(2), 26-31.
- WHOQOL group (1996). *WHOQOL-BREF. Introduction, administration, scoring and generic version of the assessment*. Verkregen op 12 december 2019, via https://www.who.int/mental_health/media/en/76.pdf?ua=1.
- WIRKUS, Ł. (2015). Level of occupational stress of court probation officers and style of coping with stress. *Current Issues in Personality Psychology*, 4(4), 214-229.
- World Health Organization. (1997). *Measuring Quality of Life*. Verkregen op 1 augustus 2019 via <https://www.who.int/healthinfo/survey/whoqol-qualityoflife/en/>.